

CURT NICOLIN:

Vad valet
gäller

Arbete åt alla

I dag är räntabiliteten i jämförelse med statens obligationsränta det avgörande, skriver Curt Nicolin. För att uppnå oförändrad industrissyssättning krävs i dag dubbelt så hög räntabilitet som vid mitten av 1960-talet. Han förordar en drastisk sänkning av aktiebolagsskatten, vilken kan finansieras genom eliminering av industrisubventioner. Det skulle i ett slag sänka räntabilitetskravet för nyinvestering och företagets soliditet skulle stiga.

Tekn dr Curt Nicolin är arbetande styrelseordförande i ASEA.

Alltsedan oljekrisen 1973 har vi i de flesta industriländer en hög arbetslöshet. För att ekonomiskt sörja för de arbetslösa har vi i Sverige arbetslöshetsersättning, omskolningskurser, AMS-arbeten och förtidspensioner av arbetsmarknadsskäl, ungdomsersättning m m. Läger man ihop alla dessa kategorier utgör de i dag mer än 10% av arbetskraften. De sociala kostnaderna för dem, som saknar arbete, är utomordentligt betungande för staten och även i viss mån för kommunerna. Samtidigt uteblir skatteunderlag som ytterligare försämrar den offentliga budgeten. Enligt min mening är det inte en snabbare teknisk utveckling som åstadkommit arbetslösheten utan obalanser i ekonomin, som bl a orsakades av starka relativprisförändringar inledda av oljeprisstegringarna. Enligt beräkningar i Sverige och USA blev 1974 ca 15% av industrins produktionskapital ekonomiskt obsolet.

För att bekämpa inflationen har de flesta länder och under många år även Sverige dämpat ekonomin. Detta leder alltid till en svagare utveckling av investeringarna jämfört med konsumtionen därest ej konkreta motåtgärder insättes. Bruttoinvesteringarna har följdriktigt sjunkit. I kombination med ökad försäkring har nettoinvesteringarna kommit i kläm. Devalveringarna 1981 och 1982 samt konjunkturuppgången främst i USA har ökat produktionen i Sverige med ca 15% under 1983 och 1984. Detta har inneburit väsentlig ökning av kapacitetsutnyttningen. Den är nu normal. Trots uppgången i bruttoinvesteringar 1984 är nettoinvesteringarna endast 2,5% av förädlingsvärdet. Det leder i längden till sjunkande sysselsättning.

Statens stora underskott, det höga skatteuttaget, betalningsunderskott gentemot utlandet och den höga internationella skuldsättningen ställer krav på en icke oväsentligt ökad industriproduktion. Den kan inte komma till stånd med mindre realkapitalet i svensk industri ökas i i stort sett motsvarande grad.

Minskande industrisysselsättning

BIAC (Business and Advisory Committee to OECD) har genomfört studier i ett antal länder över sambandet mellan lönsamhet och sysselsättningsutveckling i industrin. Dessa undersökningar visar att sysselsättningen i industrin mätt i antal arbetstimmar sjunker om inte vinsten efter full skatt i relation till eget kapital överstiger den statliga obligationsräntan. Under de sista 20 åren har detta i Sverige inträffat två år, 1974 och 1984. De två åren steg industrisysselsättningen i Sverige. Sammanlagt för 20-årsperioden sjönk den med en tredjedel mätt i antal arbetstimmar och en sjättedel mätt i antal anställda. De nämnda undersökningarna pekar också hän mot att varje procents ökning av egenkapitalets räntabilitet medför en årligen ökad sysselsättning på ungefär 0,5%. Men måste man då inte ställa krav på att det skall finnas avsättning för industrins produkter? Jo naturligtvis.

Först och främst innebär investeringsökningen en ökad efterfrågan från industrin. Med god konkurrenskraft finns heller inget reellt hinder för att öka avsättningen på världsmarknaden utöver nuvarande ca 1,5%.

Uppgiften i Sverige är tvåfaldig. Vi måste samtidigt eliminera den offentliga sektorns underskott och öka sysselsätt-

ningen. Det kan endast ske genom sysselsättningsökningar i *privat regi*. Genom sysselsättningsökning i privat regi minskar statens utgifter för olika kategorier av arbetslösa, samtidigt som skatteintäkterna vid oförändrade skattesatser ökar. (Det totala svenska skatteuttaget torde ej kunna öka utan allvarliga skadeverkningar.)

1984 nådde egenkapitalets avkastning i svensk industri strax över statens obligationsränta. Härav följde en mindre sysselsättningsökning. För att få ordning på Sveriges affärer borde sysselsättningen i industrin öka med storleksordningen 200 000 personer på några få år.

Räntabiliteten måste fördubblas

Enligt BIAC-rapporten behövs högre räntabilitet i en industri som skall växa jämfört med den som krymper. (Vilket ter sig självklart.) Rapporten visar också att det är räntabilitet i jämförelse med statens obligationsränta som är avgörande. Den är idag ungefär dubbelt så hög som i mitten på 60-talet. Följaktligen måste vi idag ha *dubbelt så hög räntabilitet* som vid mitten på 60-talet för att nu liksom då uppnå oförändrad industrisysselsättning. Nu behöver vi i själva verket en relativt snabb ökning av industrisysselsättningen. Då krävs också en avsevärt högre förräntning än statens obligationsränta och betydligt mer än dubbla förräntningen vid mitten av 60-talet.

Men kan vi då inte sänka räntan? I länder med stora offentliga underskott är räntan hög, tex USA, Belgien, Frankrike och Sverige. I länder med begränsade underskott är räntan avsevärt lägre, tex Västtyskland, Schweiz och Japan. Det verkar inte sannolikt, att vi snabbt kan

eliminera de offentliga underskotten utan betydande ökning av privat sysselsättning, dvs tillväxt i ekonomin.

Sänk aktiebolagsskatten

Den snabbaste och effektivaste åtgärd statsmakterna kunde vidta vore en drastisk minskning av aktiebolagsskatten. Det skulle i ett slag sänka räntabilitetskravet för nyinvesteringar. Vinstutsiktterna (efter skatt) skulle i ett slag stiga. Soliditeten i företagen skulle stiga (minskad latent skatteskuld). Kostnaden för staten är begränsad. Sänkningen kan finansieras genom eliminerade industri-subsventioner. Nödlidande företag hänvisas till marknaden: rekonstruktion, ackord eller konkurs. Det är metoder, som antingen ger en ny start eller avbryter en verksamhet utan framtid. Subsventionerna kommer i verkligheten ofta att skydda ägare och långgivare. Det är ej ändamålet.

De sänkningar som kan genomföras i offentliga utgifter används till sänkta arbetsgivareavgifter. Dessa skattetekniska åtgärder kombinerade med låga lönelöft pressar ned inflationen. Programmet leder till tillväxt i ekonomin, vilket även bidrar till att begränsa inflation. Helt klart är, att antalet offentligt anställda ej får lov att öka, snarare minska. Under hela krisen hittills har deras antal varje år stigit.

Redan efter fyra à fem år skulle det illustrerade programmet medge högre konsumtion än som blir möjlig utan det. Samtidigt skulle vi närma oss full sysselsättning och små eller eliminerade offentliga underskott.

För att programmet skall lyckas måste alla arbetsföra vara beredda att ställa upp på de erbjudna rejäla jobb, som rimligt motsvarar individens kompetens. Det är orimligt att som idag utbetala olika former av arbetslöshetsersättning till personer som vägrar anta erbjudna jobb. I dag förlorar tex en 59-åring med arbetslöshetsersättning sin förtidspensionsrätt, om han antar arbetserbjudande! Denna arbetskraftreserv hålls borta från industrin med användande av skattemedel!

För internationell konkurrens fordras att svensk inflation inte överstiger omvärldens. Det är tvivel underkastat, om förhandlingssystemet i Sverige kan begränsa löneökningarna till de, som är förenliga med lösning av landets ekonomiska problem. Om consensus ej kan nås är det till sist statsmaktens uppgift att göra en översyn av systemet. Syftet måste vara att det skall vara möjligt att i fria förhandlingar nå resultat, som är förenliga med de anställdas långsiktiga intressen.

De föreslagna åtgärderna är psykologiskt påfrestande. Företag och kapitalägare skulle gynnas medan övriga skall visa återhållsamhet. Anledningen är, att vi länge levt över våra tillgångar. Vi måste nu återställa en ekonomi i balans. Vi måste välja. Vi kan inte fortsätta att äta kakan och ändå ha den kvar. Efter fyra à fem år är den grundläggande korrekturen genomförd. Då kommer alla att få det bättre än utan programmet, högre reallöner och högre konsumtion. Vi kommer också då att vara på god väg mot arbete åt alla.